

Kickxia elatine

Spjutsporre

Klass: Magnoliopsida (tvåhjärtbladiga blomväxter), **Ordning:** Lamiales (plisterordningen), **Familj:** Plantaginaceae (grobladsväxter), **Släkte:** *Kickxia* (spjutsporrar), **Art:** *Kickxia elatine* - spjutsporre (L.) Dumort. **Synonymer:** *Linaria elatine* (L.) Mill., *Spjutsporreblomma*

Kännetecken

Spjutsporre är en ettårig, vårgroende lejongapsväxt med vek, nedliggande, från basen ofta grenig, 1–4 dm lång, något glandelhårig stjälk. Bladen sitter strödda och är smalt hjärtlika eller spetsigt äggrunda, de övre oftast spjutlika och med utstående basflikar. Bladskäften är ungefär hälften så långa som bladskivorna. Blommor sitter ensamma i bladvecken på tunna, 7–10 mm långa skaft. Den med sporre försedda blomman är tvåläppig, omkring 1 cm lång och gulaktig med violett överläpp. Frukten utgörs av en nästan klotrund, halvcentimeterlång kapsel, som öppnar sig med porer.

Utbredning och status

Spjutsporre har påträffats i Sverige sedan 1807. Den är nu känd på ett fåtal lokaler i sydvästra Skåne och ett antal lokaler på Gotland. På Öland rapporterades den först 1960 och har sedan dess funnits på tre lokaler men finns i dagsläget endast på en lokal. Mer eller mindre tillfälliga, enstaka fynd av växten har gjorts i Blekinge, Småland, Västergötland, Östergötland, Västmanland, Gästrikland, Hälsingland och Medelpad. I Danmark förekommer den tämligen allmänt i de sydöstra delarna, från Norge och Finland har enstaka, tillfälliga förekomster rapporterats. Tyngdpunkten av utbredningen är Centraleuropa, men förekomster finns även i Sydeuropa, Västasien och Nordafrika. Den är införd i Etiopen, Nordamerika, södra Australien och Nya Zeeland.

Ekologi

Spjutsporre förekommer framför allt i åkrar med kalkhaltig ler- eller sandjord. Den fördrar även fuktiga, dåligt genomluftade jordar, men vill ha öppen mark. Stundom växer den även på skräpmark, vilket speciellt gäller de nordliga lokalerna. Frögroningen kommer troligen igång relativt sent på sommaren. Varma höstar är en förutsättning för rik fröbildning.

Hot

Ogräsmedel och gödsling påverkar förmodligen förekomsterna negativt. Kyligt och regnigt höstklimat hindrar att fröna mognar i tillräcklig mängd för populationens bestånd. Den konkurreras ut av täta grödor eller vegetation som sluter sig. Möjligen kan den ökade trenden med höstsäd utgöra ett hot mot arten. Den verkar trivas i stubbåkrar och kan blomma till sent in på hösten.

Åtgärder

Där arten förekommer som åkerogräs bör man undvika gödsling och ogräsbekämpningsmedel samt alltför kraftig konkurrens av grödor, något som skulle kunna realiseras åtminstone i åkrarnas ytterkanter. Eftersom arten får möjlighet till sen fruktsättning i stubbåkrar, bör man undvika att plöja dem för tidigt. På tillfälliga skräpmarkslokaler bör igenväxning förhindras, även om chanserna till fortlevnad på sådana lokaler inte är så stora. Ett åtgärdsprogram för spjutsporre (åkerogräs) ska upprättas och det kommer att ge förslag på fler lämpliga åtgärder. Spjutsporre bör övervakas av floraväktare.

Övrigt

Spjutsporre är fridlyst. Arten är ett till Sverige relativt sent inkommet åkerogräs, som bara lokalt blivit bofast. Utländska namn – NO: Spydorskemunn, DK: Spydbladet Torskemund, FI: Keihäsnielukukka, GB: Sharp-leaved Fluellen.

Naturvård

Fridlysning: Fridlyst enligt Artskyddsförordningen (SFS 2007:845), enligt paragraf: 8. Bestämmelsen gäller hela landet

Åtgärdsprogram: Fastställt

Litteratur

- Andersson, U.-B. & Gunnarsson, T. 2006. Floraväktarrapport 2005 Ölands botaniska förening. *Krutbrännaren* 15 (1): 3–49.
- Anonym 1996. Floraväktarverksamheten i Skåne. Årsrapport 1995. Lunds Botaniska Förening. *Medlemsblad* 1996 (1): 5–52.
- Anonym 1997. Floraväktarverksamheten i Skåne. Årsrapport 1996. Lunds Botaniska Förening. *Medlemsblad* 1997 (1).
- Hylander, N. 1970. *Prima loca plantarum vascularium sueciae*. *Svensk Bot. Tidskr.* 64. Supplement. Jessen, K. & Lind, J. 1922–1923. *Det Danske Markkruddts Historie*. Det kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, naturv. og mathem. Afd. 8 Række. VIII. København.
- Knutsson, T. m fl 1997. Försvunna, hotade och sårbara kärlväxter på Öland. *Krutbrännaren*. Suppl. 2.
- Mattiasson, G. 2006. Skånes hotade åkerogräs. *Bot. Not.* 139 (3): 11–21.
- Olsson, K.-A. & Tyler, T. 2001. Skånes rödlistade kärlväxter i ett historiskt perspektiv. *Bot. Not.* 134 (2): 1–21.
- Pedersen, A. 1963. Scrophulariaceernes og Orobanchaceernes udbredelse i Danmark. *Bot. Tidsskr.* 59: 1–140.
- Petersson, J. 1989. Nyheter i Gotlands flora 1988. *Rindi* 9: 3–15.
- Petersson, J. 1990. Nyheter i Gotlands flora 1989. *Rindi* 10: 4–13.
- Petersson, J. 1998. Hotade växter på Gotland. Del 1: Försvunna och akut hotade arter. *Rindi* 18: 4–43.
- Svensson, R. 2006. Inventering av åkerogräs på Gotland 8-14 juli 2005. Länsstyrelsen Gotlands län. *Rapporter om natur och miljö - nr 2006:4*.
- Svensson, R. & Wigren, M. 1983. Åkerogräsfloran 1958 och 1980 i några västskånska socknar. *Svensk Bot. Tidskr.* 77: 241–257.

Författare

Lena Jonsell 1993. Rev. Margareta Edqvist 2006. ©ArtDatabanken, SLU 2007.